

ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи
Запорізького національного університету
Ю.О. Каганов

ВИСНОВОК

Запорізького національного університету
щодо докторської дисертації

Яромія Івана Васильовича на тему:

**«Формування та забезпечення реалізації державної митної політики
в сучасних умовах»**

ВИТЯГ

з протоколу № 12

розширеного засідання кафедри конституційного та адміністративного права

Запорізького національного університету

(тема затверджена на засіданні

Науково-технічної ради ЗНУ протокол № 6 від 21.01.2016)

від «15» липня 2025 р.

м. Запоріжжя

Головуючий: д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету В.К. Колпаков.

Секретар: к.ю.н., доцент, доцент кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Ш.Н. Гаджієва.

Присутні: д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права, декан юридичного факультету Запорізького національного університету Т.О. Коломоець, д.ю.н., професор, проректор з наукової роботи Університету митної справи та фінансів Д.В. Приймаченко, д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Є.В. Курінний, д.ю.н., доцент, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету А.А. Шарая, к.ю.н., доцент кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету І.В. Пелех, д.ю.н., професор, професор кафедри історії і теорії держави та права Запорізького національного університету Н.В. Галіцина, д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету С.М. Кушнір, к.ю.н., доцент кафедри цивільного права Запорізького національного університету К.О. Алімов, к.ю.н., доцент, доцент кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Л.В. Кузенко, д.ю.н., доцент, завідувач кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності Запорізького національного університету Ю.В. Пирожкова, д.ю.н., професор, професор кафедри цивільного, господарського

та екологічного права Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» Ю.О. Легеза, д.ю.н, доцент, професор кафедри цивільного права Запорізького національного університету І.В. Болокан, здобувач – І.В. Яромій.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертації Яромія Івана Васильовича на тему: «Формування та забезпечення реалізації державної митної політики у сучасних умовах», виконаної на кафедрі конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету представленої на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право».

СЛУХАЛИ: Доповідь здобувача про результати виконаного наукового дослідження. У своїй доповіді **Яромій І.В.** ознайомив усіх присутніх із структурою дисертації, обґрунтував актуальність обраної теми дослідження, сформулював мету і завдання дослідження, охарактеризував основні положення виконаної роботи, які відображають наукову новизну дослідження і виносяться на захист, висвітлив теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Доповідачем докладно охарактеризовані ті зміни та доповнення, що були внесені до дисертації після попереднього обговорення окремих її розділів на засіданнях кафедри. На закінчення виступу Яромій І.В. відповів на запитання присутніх щодо змісту роботи.

ВИСТУПИЛИ: **Курінний Є.В., д.ю.н., професор:** Яким чином у дисертації обґрунтовано роль та механізм функціонування зовнішнього аудиту як ключового елементу прозорості та підзвітності митних органів?

Яромій І.В., здобувач: Дякую за запитання! У роботі обґрунтовано, що фіскальна функція митних органів є невід’ємною складовою економічної безпеки держави, і саме її ефективне виконання є запорукою наповнення державного бюджету. Крім цього відмічено, що втрати, пов’язані з корупційними ризиками, неефективним адмініструванням та застарілими процедурами, суттєво підривають фінансову стійкість держави, особливо в умовах воєнного стану. Запропонована в дисертації комплексна модель митниці спрямована на подолання цих проблем. Зокрема, цифровізація та автоматизація процесів митного оформлення дозволяють мінімізувати особистий контакт між митниками та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, тим самим зменшуючи можливості для корупції та «тіньових» схем. Запровадження ризик-орієнтованого підходу дозволяє перенести акцент з тотального контролю на ефективний аналіз ризиків, що дає змогу виявляти та запобігати випадкам контрабанди та ухилення від сплати податків, безпосередньо збільшуючи обсяги надходжень до бюджету.

Крім того, підвищення інституційної спроможності митних органів через покращення кадрового забезпечення та впровадження ефективної системи мотивації сприятиме залученню висококваліфікованих фахівців. Це, у свою чергу, підвищить якість митного контролю та адміністрування, що неминуче призведе до зростання рівня збору митних платежів. Таким чином, у роботі доведено, що впровадження запропонованих змін є не лише питанням реформування, а й критично важливим чинником забезпечення фінансової стабільності та відновлення економіки країни.

Колпаков В.К., д.ю.н., професор: Яким чином запропонована Вами модель митниці враховує вплив глобалізації та інтернаціоналізації зовнішньоекономічної діяльності на митне регулювання?

Яромій І.В., здобувач: Дякую за запитання! Сучасна державна митна політика не може формуватися та реалізовуватися без урахування процесів глобалізації та інтернаціоналізації, які суттєво впливають на обсяги та характер зовнішньоекономічної діяльності. Запропонована мною модель митниці розглядає ці процеси як ключові чинники, що вимагають гнучкості та інноваційності у митному адмініструванні. Обґрунтовано, що для ефективного функціонування в умовах глобальних економічних зв'язків митниця має відійти від застарілих форм контролю та перейти до міжнародних стандартів, що передбачає впровадження принципу «єдиного вікна» для спрощення експортно-імпортних процедур, а також активне використання електронних систем взаємодії з міжнародними партнерами. Крім того, наголошено на необхідності участі України у міжнародних проектах з обміну інформацією та спільним митним контролем. Такий підхід дозволить підвищити прозорість та ефективність митних операцій, а також знизити ризики, пов'язані з недобросовісною конкуренцією та незаконними операціями. Таким чином, у дисертації запропонована модель, яка розглядає митну політику не як ізольований елемент, а як невід'ємну частину міжнародного торговельного середовища, що дозволяє Україні повноцінно інтегруватися у світову економіку.

Пирожкова Ю.В., д.ю.н., доцент: У Вашій дисертації значна увага приділяється впливу воєнного стану на формування та реалізацію державної митної політики. Які конкретні оперативні зміни, що відбулися у митній сфері внаслідок повномасштабної агресії, Ви аналізуєте, і як запропонована Вами комплексна модель митниці враховує ці виклики?

Яромій І.В., здобувач: Дякую за запитання! Воєнний стан спричинив кардинальні зміни у функціонуванні митних органів, що вимагає негайного переосмислення існуючих підходів. Зокрема, мною проаналізовано такі ключові оперативні зміни, як переорієнтація логістичних маршрутів та посилення безпекових аспектів митного контролю. В умовах війни, коли традиційні шляхи постачання були порушені, митні органи мусили оперативно адаптуватися до нових напрямків руху товарів, особливо тих, що мають критичне значення для обороноздатності та життєдіяльності країни. Запропонована в дисертації комплексна модель митниці враховує ці виклики шляхом впровадження гнучких механізмів реагування, що включає автоматизовані системи управління ризиками, що здатні швидко адаптуватися до мінливих умов та виявляти потенційні загрози.

Крім того, наголошено на необхідності посилення координації між митними органами, прикордонною службою та іншими силовими відомствами для забезпечення економічної безпеки та захисту державного кордону.

Таким чином, у роботі доведено, що лише системний підхід, який поєднує інституційну спроможність, технологічні інновації та адаптивне управління, може забезпечити ефективне функціонування митниці в умовах воєнного стану та сприяти відновленню країни.

Кушнір С.М., д.ю.н., професор: Які, на Вашу думку, є найбільшими перешкодами на шляху впровадження Ваших пропозицій, і як запропонована Вами модель митниці враховує ці перешкоди?

Яромій І.В., здобувач: Дякую за запитання! Найбільшими перешкодами на шляху реформування митних органів є системна корупція, інституційний опір змінам та недостатнє фінансування. Означені фактори перешкоджають не лише ефективному адмініструванню, а й самій імплементації інновацій. Запропонована в дисертації комплексна модель митниці враховує ці виклики через впровадження механізмів, що покликані мінімізувати вплив негативних факторів. Зокрема, для подолання корупції та інституційного опору запропоновано широку цифровізацію та автоматизацію всіх ключових процесів, що суттєво зменшує особистий контакт між митником та суб'єктом ЗЕД, що дозволяє обмежити можливості для зловживань та «тіньових» схем. Крім того, наголошено на важливості громадського контролю та зовнішнього аудиту, які створюють додаткові механізми підзвітності та прозорості. Для вирішення проблеми фінансування у роботі обґрунтовано, що заходи, спрямовані на підвищення ефективності митного контролю та боротьбу з контрабандою, дозволять суттєво збільшити надходження до державного бюджету, що, у свою чергу, може бути спрямовано на подальше технічне переоснащення та підвищення кадрового потенціалу. Таким чином, у дисертації доведено, що запропоновані рекомендації є не просто теоретичними, а є частиною цілісної стратегії, що враховує існуючі перешкоди та пропонує конкретні шляхи їхнього подолання.

Кузенко Л.В, к.ю.н., доцент: Які конкретні заходи Ви пропонуєте для формування нової правосвідомості, враховуючи необхідність залучення не тільки фахівців, але й широких верств громадськості?

Яромій І.В., здобувач: Дякую за запитання! У роботі обґрунтовано, що високий рівень екологічної правосвідомості є невід'ємною частиною ефективного адміністративно-правового механізму охорони довкілля. Для її формування мною запропоновано низку конкретних заходів, спрямованих на широке інформування громадськості, що включає активне висвітлення діяльності державних органів та громадських об'єднань, що займаються питаннями охорони повітря, з використанням сучасних медіа-платформ та залученням професійних сторітелерів та інфлюенсерів. Такий підхід дозволить зробити інформацію доступною та цікавою для широкої аудиторії. Крім того, наголошено на важливості розробки спеціальних освітніх програм для різних вікових груп та соціальних верств населення, що сприятиме формуванню відповідального ставлення до довкілля з раннього віку. Таким чином, у роботі доведено, що ефективність адміністративно-правового механізму залежить не лише від нормативного регулювання, а й від активної участі свідомого громадянського суспільства.

Алімов К.О., к.ю.н.: Які конкретні механізми контролю Ви пропонуєте для запобігання корупції та ухиленню від сплати податків в умовах таких спрощень?

Яромій І.В., здобувач: Дякую за запитання! У роботі обґрунтовано, що спрощення митних процедур в умовах воєнного стану є необхідним кроком, але воно не повинно створювати додаткові корупційні ризики. Для їх мінімізації запропоновано впровадження автоматизованої системи аналізу ризиків, яка буде здійснювати пост-митний аудит та перевіряти достовірність інформації, наданої суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Ця система, що ґрунтується на технологіях штучного інтелекту, дозволить виявляти аномалії у деклараціях та обсягах ввезення товарів, що може свідчити про спроби зловживань. Крім того,

наголошено на важливості посилення міжвідомчої взаємодії з правоохоронними органами для оперативного реагування на виявлені порушення. Таким чином, у дисертації доведено, що навіть в умовах спрощень необхідно забезпечувати надійну систему контролю, яка дозволить ефективно боротися з корупцією та захищати економічні інтереси держави.

Рецензенти:

- 1) д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Є.В. Курінний;
- 2) д.ю.н., доцент, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету А.А. Шарая;
- 3) д.ю.н., доцент, професор кафедри цивільного права Запорізького національного університету І.В. Болокан.

ОБГОВОРЕННЯ:

Д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету В.К. Колпаков у своєму виступі відзначив, що дослідження виконане на високому теоретичному рівні з використанням достатньої кількості нормативно-правових актів та літературних джерел. Структура роботи є логічною та послідовною. Варто підкреслити комплексний характер аналізу розглянутих проблем і корисність підготовлених рекомендацій для формування та забезпечення реалізації державної митної політики у сучасних умовах. Робота відзначається актуальністю та науковою новизною.

Д.ю.н., доцент, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету А.А. Шарая підкреслила, що дисертація здобувача в цілому відповідає всім вимогам, які висуваються до дисертаційних робіт, і може бути рекомендована для розгляду спеціалізованою вченою радою за спеціальністю 12.00.07 – «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право».

Підсумовуючи свій виступ, д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету Є.В. Курінний зазначив, що дисертація І.В. Яромія підготовлена на високому теоретичному рівні та робить значний внесок у науку адміністративного права, тому може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за відповідною спеціальністю.

Д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету С.М. Кушнір узагальнив обговорення, вказавши, що дисертація здобувача стосується актуальної проблеми. Він зауважив, що робота І.В. Яромія повністю відповідає основним вимогам, що пред'являються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук, і рекомендує її до розгляду спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 12.00.07 – «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право».

УХВАЛИЛИ:

Узагальнюючи результати обговорення дисертації та повноти публікації основних результатів дисертації Яромія І.В. прийняти:

ВИСНОВОК

Щодо дисертації Яромія Івана Васильовича на тему «Формування та забезпечення реалізації державної митної політики у сучасних умовах», яка представлена на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право».

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Державна митна політика є фундаментальним інструментом державного управління, що відіграє вирішальну роль у забезпеченні економічної безпеки, наповненні державного бюджету та сприянні міжнародній торгівлі. Однак її ефективність безпосередньо залежить від системності процесів формування та забезпечення реалізації, що вимагає не лише розробки стратегічних цілей, а і створення дієвих механізмів їх впровадження, що враховують як внутрішні, так і зовнішні чинники. В умовах посилення глобалізації та євроінтеграційних прагнень України необхідність розробки чіткої та гнучкої моделі державної митної політики стає першочерговим завданням, що зумовлює її виключну актуальність як об'єкта наукового дослідження.

Особливі виклики, що стоять перед процесами формування та реалізації державної митної політики, набули безпрецедентної гостроти в умовах повномасштабної військової агресії, що спричинила суттєві зміни у зовнішньоекономічних зв'язках, логістичних маршрутах та структурі товарообігу, вимагаючи негайного переосмислення наявних підходів. Процес формування державної митної політики за таких умов повинен враховувати не лише економічні, а й безпекові фактори, спрямовані на запобігання нелегальному переміщенню товарів військового призначення, боротьбу з контрабандою, порушенням митних правил та підтримку критичного імпорту. В процесі реалізації державної митної політики митні органи зіштовхнулись із низкою проблем, пов'язаних із безпекою персоналу, ураженням митної інфраструктури та необхідністю швидкого адаптування митних процедур до нових реалій, що зробило її ефективність визначальною для національної стійкості.

Незважаючи на критичне значення державної митної політики, її реалізація в Україні стикається з низкою глибоких системних проблем. Інституційна спроможність митних органів залишається вразливою до корупційних ризиків, що підриває довіру та дискредитує державу. Недостатнє матеріально-технічне забезпечення і плінність кадрів перешкоджають виконанню функцій на належному рівні, а постійні зміни у законодавстві та управлінській структурі створюють нестабільне правове поле, що ускладнює діяльність як митних органів, так і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Зазначені проблеми є наслідком не тільки військових викликів, а й сталих недоліків у процесах формування та управління, які потребують системного аналізу та вдосконалення.

Таким чином, актуальність цього дисертаційного дослідження зумовлена необхідністю наукового осмислення процесу формування та забезпечення реалізації державної митної політики в умовах безпрецедентних викликів. Дослідження має на меті виявити ключові проблеми та тенденції, що впливають на ефективність її формування та реалізації, а також запропонувати шляхи їх вирішення, що дозволить

розробити науково обґрунтовані рекомендації щодо вдосконалення механізмів митного регулювання, які сприятимуть посиленню економічної безпеки держави, відновленню її економіки та успішній інтеграції до світової економічної системи, зокрема в контексті євроінтеграційних прагнень.

Науково-теоретичне підґрунтя дисертації становлять праці вітчизняних та зарубіжних науковців у галузях теорії держави і права, адміністративного та митного права, фінансового права та інших галузевих наук, зокрема таких як: І.Г. Бережнюк, Н.І. Білак, Т.І. Білоус-Осінь, Д.В. Богдан, І.В. Болокан, О.Г. Бондар, Н.В. Верлос, М.М. Войновський, О.О. Головач, Т.О. Губанова, В.А. Демський, О.С. Дмитренко, Є.В. Додін, Л.М. Дорофєєва, О.Ю. Дрозд, О.Ю. Дубинський, Н.В. Колісніченко, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, Б.А. Кормич, Д.Ю. Короленко, Є.В. Курінний, С.М. Кушнір, Д.В. Лученко, О.Л. Макаренков, О.І. Миколенко, Р.В. Миронюк, Є.М. Мінакова, М.І. Міненко, О.П. Омельчук, Є.В. Осадчий, В.О. Пашко, П.В. Пашко, Ю.В. Пирожкова, О.С. Попов, Д.В. Приймаченко, В.В. Прокопенко, О.О. Пунда, М.В. Савчин, В.В. Соколов, М.Я. Стасишин, В.В. Тильчик, О.В. Тимченко, М.В. Титаренко, В.С. Толмачов, О.П. Федотов, А.А. Шарая та ін.

Попри значний науковий інтерес до функціонування митних органів, а також досліджень, присвячених митній політиці, комплексний аналіз формування та забезпечення реалізації державної митної політики з точки зору її концептуальних засад розвитку досі не проводився. З огляду на вищезазначене вибрана тема наукового дослідження є актуальною та зобов'язує до її глибшого аналізу та визначення специфіки митної політики в її різних вимірах на рівні доктринальних підходів до її розвитку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до п. 16 Цілей сталого розвитку України на період до 2030 р. (затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019); напряму 2 Національної економічної стратегії на період до 2030 р. (затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 179), Національної стратегії доходів до 2030 р. (затвердженої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 р. № 1218-р); Довгострокового національного стратегічного плану цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Державної митної служби України та її територіальних підрозділів на основі Багаторічного стратегічного плану електронної митниці ЄС (Multi-annual strategic plan for electronic customs, MASP-C) (затвердженого протокольним Рішенням Комітету з управління інформаційними технологіями у системі управління державними фінансами від 19 січня 2024 р. № 6, реалізованим наказом Міністерства фінансів України від 09 лютого 2024 р. № 63 «Про реалізацію рішення Комітету з управління інформаційними технологіями у системі управління державними фінансами»); Антикорупційної програми Державної митної служби України на 2023– 2025 рр. (затвердженої Наказом Державної митної служби України від 31 травня 2025 р. № 236).

Мета та задачі дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в тому, щоб на підставі доктринального підходу дослідити формування та забезпечення реалізації державної політики у сучасних умовах.

Для досягнення поставленої мети основну увагу було зосереджено на вирішенні таких *задач*:

- охарактеризувати методологію формування та забезпечення реалізації державної митної політики;
- виявити ретроспективу формування та забезпечення реалізації державної митної політики;
- визначити поняття та зміст державної митної політики як складової державної економічної політики;
- розкрити нормативне регулювання державної митної політики;
- охарактеризувати методи формування державної митної політики;
- визначити сутність та провести градацію принципів формування та забезпечення реалізації державної митної політики;
- проаналізувати інституційну спроможність митних органів як основи формування та забезпечення реалізації державної митної політики;
- охарактеризувати суб'єктів забезпечення державної митної політики;
- визначити правовий статус Міністерства фінансів України та його роль у формуванні державної митної політики;
- здійснити аналіз кадрового забезпечення в митних органах у частині сучасного стану та виокремлення шляхів удосконалення;
- проаналізувати порядок призначення та механізм контролю за діяльністю керівника Державної митної служби України;
- охарактеризувати правовий статус працівника митного органу та особливості проходження служби;
- висвітлити форми участі громадськості у формуванні державної митної політики;
- розкрити механізми громадського контролю;
- визначити правовий статус та діяльність комісії з незалежної оцінки ефективності Держмитслужби;
- охарактеризувати вплив воєнного стану на формування та реалізацію державної митної політики;
- запропонувати модель сучасної митниці: функціональні пріоритети та цифровізаційні напрями оновлення державної митної політики;
- виявити вплив євроінтеграції на формування та забезпечення реалізації державної митної політики.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що складаються у сфері державної митної політики.

Предметом дослідження є формування та забезпечення реалізації державної митної політики у сучасних умовах.

Методи дослідження. Методологічним підґрунтям дослідження є сукупність загальнонаукових і спеціально-правових методів, за допомогою яких вдалось досягнути поставлених мети і завдань, а також забезпечити достовірність одержаних результатів. Зокрема, діалектичний метод дозволив оцінити стан дослідження питань державної митної політики, узагальнивши теоретичні підходи до досліджуваної проблеми (підрозділ 1.1). Історико-правовий метод використовувався для дослідження ретроспективи формування та забезпечення реалізації державної митної політики (підрозділ 1.2), що дозволив простежити

еволюцію розвитку митної справи та виявити історичні передумови її сучасного стану. За допомогою порівняльно-правового методу здійснено аналіз законодавства, яким впорядковано питання державної митної політики, а також порівняльний аналіз національного та міжнародного законодавства в частині удосконалення державної митної політики (підрозділи 1.4, 5.2, 5.3). Системно-структурний метод дозволив виявити та охарактеризувати суб'єктно-орієнтаційний вимір формування та забезпечення реалізації державної митної політики (розділ 2). Формально-логічний метод використовувався для аналізу кадрового забезпечення державної митної політики (підрозділ 3.1). Статистичний метод застосовувався для аналізу емпіричних даних та у процесі опрацювання результатів опитування та обґрунтування загальних висновків до підрозділів дисертації (підрозділи 3.2, 5.1). Соціологічні методи дослідження використовувалися для аналізу окремих аспектів призначення та механізму контролю за діяльністю керівника Державної митної служби України (підрозділ 3.3) та дозволили виявити прогалини у взаємодії керівництва на різних рівнях відомчого управління. Метод прогнозування використовувався для дослідження проблемних аспектів організації залучення громадськості до формування та забезпечення реалізації державної митної політики (розділ 4). Метод наукової абстракції дозволив визначити основні напрями трансформації державної митної політики (підрозділ 5.2).

Емпіричну базу дослідження становлять: офіційні статистичні та аналітичні дані Міністерства юстиції України, митних органів; рішення Європейського суду з прав людини у справах проти України та інших держав, що стосуються митної справи; рішення національних судів щодо кадрових та реорганізаційних питань.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим в українській адміністративно-правовій науці комплексним дослідженням цілісного комплексу формування та забезпечення реалізації державної митної політики у сучасних умовах. У результаті дослідження системно сформульовано низку нових наукових положень, теоретико-прикладних рекомендацій і висновків, які обґрунтовують шляхи удосконалення державної митної політики, а також можуть слугувати основою для подальших наукових розробок у цій сфері, зокрема:

уперше:

- визначено суб'єктно-орієнтаційний вимір формування та забезпечення реалізації державної митної політики як науковий підхід у дослідженні, що зосереджується на ролі, повноваженнях та взаємодії всіх зацікавлених сторін, які беруть участь у процесах розроблення, ухвалення, впровадження та контролю державної митної політики, включаючи аналіз суб'єктів формування, реалізації та контролю, головна мета якого – зрозуміти, як саме взаємодія суб'єктів впливає на кінцевий результат і як її можна оптимізувати для досягнення цілей державної митної політики;

- запропоновано під терміном «інституційна спроможність митних органів» розглядати комплексну характеристику, що відображає здатність митних органів ефективно виконувати свої функції та досягати поставлених цілей у сфері митної справи, ключовими елементами якої є: 1) організаційну структуру; 2) кадровий потенціал; 3) матеріально-технічне забезпечення; 4) інформаційні системи; 5) нормативно-правову базу; 6) процедури; 7) механізми взаємодії з іншими

державними органами, суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та міжнародними партнерами;

– доведено, що правовий статус Міністерства фінансів України, будучи динамічною системою взаємопов'язаних елементів, має ключове значення для ефективного формування та реалізації державної митної політики, а його чітке законодавче визначення забезпечує стабільність, передбачуваність та адаптивність у сфері митної справи;

– обґрунтовано, що ключові характеристики сучасної моделі митниці включають: 1) цифровізацію та автоматизацію; 2) управління ризиками шляхом переходу від тотального контролю до вибіркового, заснованого на аналізі ризиків для зосередження ресурсів на високоризикових операціях; 3) спрощення та гармонізація митних процедур для зменшення часу та витрат на оформлення товарів; 4) прозорість та доброчесність; 5) збереження ключової ролі митниці у забезпеченні національної безпеки, боротьбі з контрабандою, порушенням митних правил, тероризмом, відмиванням коштів, захисті інтелектуальної власності, навколишнього середовища та здоров'я громадян; 6) активна взаємодія з митними службами інших країн, обмін інформацією, спільні операції та гармонізація процедур для ефективного управління транскордонними потоками товарів; 7) розвиток партнерських відносин із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, надання консультацій, оперативне вирішення проблем та зворотний зв'язок для постійного вдосконалення сервісів; 8) високий рівень кваліфікації, компетентності та етичної поведінки працівників митних органів;

– запропоновано розробку концепції кадрового забезпечення митних органів в умовах цифрової трансформації із зосередженням на виявленні необхідних цифрових компетенцій для працівників митних органів, аналізі ефективності існуючих освітніх програм та розробці нової системи добору персоналу та навчання, яка відповідатиме вимогам «цифрової митниці»;

– запропоновано концептуальний підхід інтегрованої взаємодії митних органів України з міжнародними партнерами, що полягає в системі адаптації успішного досвіду країн-членів ЄС та ґрунтується на застосуванні передових технологій, зокрема систем управління ризиками, заснованих на штучному інтелекті, та технології розподіленого реєстру для забезпечення прозорості митних операцій;

удосконалено:

– понятійно-категоріальний апарат, що використовується у разі детермінації державної митної політики шляхом формулювання таких дефініцій, як: «формування та реалізація державної митної політики», «кадрове забезпечення», «інституційна спроможність митних органів», «нормативне регулювання формування та реалізації державної митної політики», «цифровізація», «ризик-орієнтований підхід» та ін.;

– підхід до визначення «методи формування державної митної політики» розуміти як сукупність системних підходів, інструментів, процедур та стратегічних засобів, які використовуються органами державної влади для розробки, обґрунтування, прийняття та коригування нормативно-правових актів, рішень та заходів у сфері митного регулювання;

– обґрунтування положення, що реалізація заходів, спрямованих на вдосконалення та посилення фіскальної функції державної митної політики дозволить не лише підвищити ефективність збору митних платежів та спростити процедури для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а і сприятиме гармонізації українського митного законодавства з європейськими стандартами;

– положення щодо переваг адаптації моделі Ради громадського контролю Національного антикорупційного бюро України з акцентуванням уваги на відкритому та прозорому конкурсі шляхом рейтингового інтернет-голосування, що забезпечує високий рівень легітимності та незалежності членів Ради громадського контролю при Державній митній службі України;

набули подальшого розвитку:

– підходи до розуміння методології дослідження забезпечення та формування державної митної політики як відображення сукупності досліджень, спрямованих на доктринальне опрацювання її наукових підходів, нормативних засад, правового забезпечення діяльності, пов'язаної з державною митною політикою в доктрині митного права;

– осмислення подальшого підвищення ефективності та привабливості служби в митних органах України через: 1) впровадження комплексної антикорупційної програми, яка передбачала б дієві механізми внутрішнього контролю, регулярну перевірку декларацій про доходи, невідворотність покарання за корупційні дії та обов'язково суттєве підвищення заробітної плати працівників митних органів; 2) впровадження реформи системи освіти та підготовки кадрів шляхом розробки сучасних навчальних програм, що відповідають європейським стандартам, включаючи курси з міжнародного митного права, цифровізації, управління ризиками, кібербезпеки та психологічної стійкості. Створення Центру передового досвіду для митної служби; 3) забезпечення психологічної підтримки та соціального захисту шляхом розробки програм психологічної допомоги для працівників митних органів, особливо тих, хто працює в зонах підвищеного ризику; 4) проведення модернізації матеріально-технічної бази шляхом придбання сучасного обладнання для контролю, оновлення інфраструктури пунктів пропуску, забезпечення належних умов праці та безпеки персоналу, включаючи засоби захисту;

– визначення напрямів удосконалення законодавства, яким впорядковано питання державної митної політики до стандартів Європейського Союзу;

– пропозиції щодо розробки та офіційного затвердження чітких, вимірюваних та публічних критеріїв ефективності діяльності Державної митної служби України або ж методології такого оцінювання;

– ідеї щодо констатації демонстрації нового порядку призначення керівника Державної митної служби України як прагнення України до створення митних органів європейського зразка;

– положення щодо впливу воєнного стану, запровадженого в Україні на процес формування та реалізації державної митної політики;

– ідеї щодо внесення низки змін до чинних нормативно-правових актів, положеннями яких врегульовано державну митну політику та прийняття нових, що проявилось у формуванні конкретних законодавчих пропозицій, спрямованих на вдосконалення її формування та забезпечення реалізації.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять науково-теоретичний і практичний інтерес та можуть бути використані в таких напрямках:

- *науково-дослідній сфері* – як основа для подальших наукових досліджень проблемних питань щодо формування та забезпечення реалізації державної митної політики у сучасних умовах;
- *правотворчості* – для підготовки пропозицій щодо вдосконалення законодавства, яким урегульовано питання формування та забезпечення реалізації державної митної політики у сучасних умовах;
- *правозастосовній діяльності* – з метою трансформації державної митної політики;
- *навчальному процесі* – під час викладання студентам закладів вищої освіти дисциплін «Митне право», «Адміністративне право», «Трудове право» у підготовці підрозділів підручників і навчальних посібників із відповідного навчального курсу, а також статей та наукових повідомлень.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею, що відображає результати проведеного дослідження. Сформульовані теоретичні положення, висновки та пропозиції були одержані дисертантом у результаті набутого практичного досвіду, аналізу й безпосереднього використання в роботі науково-інформаційних, нормативно-правових джерел і матеріалів, судової практики.

Наукові результати, отримані в кандидатській дисертації, повторно на захист докторської дисертації не виносяться.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертації були оприлюднені на 11 науково-практичних конференціях, а саме: «Восьмі Таврійські юридичні наукові читання» (м. Київ, 2023 р.); «Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права» (м. Кременчук, 2023 р., 2024 р.); «Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети» (м. Одеса, 2022 р.); «Scientific innovations in law amidst the impact of the Russian-Ukrainian war on the legal system» (м. Рига, Латвійська Республіка, 2024 р.); «The latest law developments» (м. Влоцлавек, Республіка Польща, 2024 р.); «Юридичні науки: проблеми та перспективи» (м. Запоріжжя, 2023 р., 2024 р.); «Актуальні питання розвитку юридичної науки в період воєнного стану» (Науково-дослідний інститут публічного права, 2024 р.); «Advances in law: the view of domestic and foreign scholars» (м. Рига, Латвійська Республіка, 2024 р.); «Theoretical foundations of law, public management and practice of their application» (м. Рига, Латвійська Республіка, 2024 р.).

Публікації. Основні положення роботи знайшли відображення в 32 наукових працях, з яких 18 статей опубліковані у вітчизняних виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, 3 статті – у наукових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз Web of Science і Scopus (2 з яких – опубліковані в зарубіжних наукових виданнях), а також у 11 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Статті в періодичних фахових наукових виданнях України:

1. Яромій І.В. Правовий статус Міністерства фінансів України та його роль у формуванні державної митної політики. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2023. № 4(82). С. 454–458. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.4.72>.
2. Яромій І.В. Роль Міністерства фінансів у формуванні та реалізації державної митної політики: нормативно-правовий аспект. *Правові новели*. 2023. № 21. Т. 2. С. 208–213. DOI: <https://doi.org/10.32782/ln.2023.21.76>.
3. Яромій І.В. Державна митна політика в Україні: теоретичні засади, функціональні пріоритети та шляхи удосконалення фіскальної функції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 809–813. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/197>.
4. Яромій І.В. Інституційна спроможність Міністерства фінансів України при формуванні державної митної політики. *Право і суспільство*. 2024. № 2. С. 718–723. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.2.103>.
5. Яромій І.В. Рада громадського контролю при Державній митній службі України: адаптація успішної моделі для забезпечення прозорості та підзвітності. *Право і суспільство*. 2023. № 2. Т. 2. С. 514–518. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.2.2.78>.
6. Яромій І.В. Щодо змін в організації роботи громадської ради під час воєнного стану в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 622–625. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-7/150>.
7. Яромій І.В. Принцип дискреційності повноважень митних органів. *Право і суспільство*. 2024. № 4. С. 663–669. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.4.93>.
8. Яромій І.В. Суб'єкти забезпечення державної митної політики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 10. С. 677–679. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-10/162>.
9. Яромій І.В. Принципи формування державної митної політики. *Право та державне управління*. 2024. № 3. С. 350–356. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.3.51>.
10. Яромій І.В. Принципи реалізації державної митної політики. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2024. № 4(86). С. 227–232. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.4.37>.
11. Яромій І.В. Механізм контролю за діяльністю керівника Державної митної служби України. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2024. № 3(85). С. 276–281. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.3.43>.
12. Яромій І.В. Порядок призначення керівника Державної митної служби України: шлях до ефективності та прозорості. *Право і суспільство*. 2024. № 5. С. 853–859. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.5.123>.
13. Яромій І.В. Форми взаємодії митних та правоохоронних органів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 10. С. 774–777. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-10/187>.
14. Яромій І.В. Методи формування державної митної політики. *Правові новели*. 2023. № 20. С. 336–341. DOI: <https://doi.org/10.32782/ln.2023.20.447>.

15. Яромій І.В. Участь громадськості у формуванні державної митної політики: поняття та форми. *Право та державне управління*. 2024. № 4. С. 365–372. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.4.49>.

16. Яромій І.В. Вплив воєнного стану на формування державної митної політики. *Правова позиція*. 2023. № 4(41). С. 168–172. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-4.34>.

17. Яромій І.В. Інституційна спроможність митних органів. *Правова позиція*. 2023. № 3(40). С. 212–217. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-3.42>.

18. Яромій І.В. Кадрове забезпечення в митних органах. *Правові новели*. 2023. № 19. С. 513–518. DOI: <https://doi.org/10.32782/ln.2023.19.69>.

Статті в періодичних наукових виданнях, які індексуються в наукометричних базах Web of Sciences та Scopus:

19. Yaromiy I., Rekun V., Stupnyk Ya. The public's role in developing state customs policy: economic and legal aspects. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2025. Vol. 11. № 1. P. 387–395. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2025-11-1-387-395>.

20. Yaromii I. The role of the Ministry of finance of Ukraine in shaping state customs policy: economic and legal aspect. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2025. Vol. 11. № 2. P. 367–375. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2025-11-2-367-375>.

21. Artymyshyn P., Yaromiy I. Customs Service during the Ukrainian Revolution (1917–1923) in Ukrainian historiography. *Skhidnoievropeiskyi istorychnyi visnyk – East European Historical Bulletin*. 2025. № 35. С. 36–47. DOI: <https://doi.org/10.24919/2519-058X.35.332650>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

22. Яромій І.В. Модель сучасної митниці. *Восьмі Таврійські юридичні наукові читання : матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, м. Київ, 16–17 червня 2023 р. Львів–Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 387–391. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-318-0-106>.

23. Яромій І.В. «Державна митна політика» і «державна митна справа»: поняття та співвідношення. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права : матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції*, м. Кременчук, 22–23 грудня 2023 р. Львів–Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 587–591. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-162>.

24. Яромій І.В. Особливості проходження служби в митних органах. *Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети : матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, м. Одеса, 21–22 січня 2022 р. Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2022. С. 48–54.

25. Яромій І.В. Правові засади участі громадськості у формуванні державної митної політики. *Proceedings of the International scientific conference “Scientific innovations in law amidst the impact of the Russian-Ukrainian war on the legal system”*, Riga, the Republic of Latvia, February 7–8, 2024. Riga : Publishing House “Baltija Publishing”, 2024. P. 320–324. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-409-2-77>.

26. Яромій І.В. Інститут радників при голові Держмитслужби України та начальниках митниці. *Proceedings of the International scientific conference "The latest law developments"*, Wloclawek, Republic of Poland, April 3–4, 2024. Riga : Publishing House "Baltija Publishing", 2024. P. 312–315. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-432-0-73>.

27. Яромій І.В. Правовий статус працівника митного органу. *Юридичні науки: проблеми та перспективи* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 24–25 лютого 2023 р. Львів–Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 481–485. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-292-3-138>.

28. Яромій І.В. Громадська рада як форма участі громадськості у формуванні державної митної політики. *Актуальні питання розвитку юридичної науки в період воєнного стану* : міжнародна науково-практична конференція, Науково-дослідний інститут публічного права, 17 травня 2024 р. Львів–Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 367–369. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-395-1-108>.

29. Яромій І.В. Громадська експертиза як форма участі громадськості у формуванні державної митної політики. *Proceedings of the International scientific conference "Advances in law: the view of domestic and foreign scholars"*, Riga, the Republic of Latvia, October 3–4, 2024. Riga : Publishing House "Baltija Publishing", 2024. P. 320–322. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-82>.

30. Яромій І.В. Моніторинг та співпраця громадськості з митними органами як форми участі громадськості у формуванні державної митної політики. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права* : матеріали Х Міжнародної науково-практичної конференції, м. Кременчук, 5–7 грудня 2024 р. Львів–Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 439–442. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-118>.

31. Яромій І.В. Класифікація форм участі громадськості у формуванні державної митної політики. *Proceedings of the International scientific conference "Theoretical foundations of law, public management and practice of their application"*, Riga, the Republic of Latvia, December 25–26, 2024. Riga : Publishing House "Baltija Publishing", 2024. P. 275–277. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-526-6-64>.

32. Яромій І.В. Правовий статус комісії з проведення зовнішньої незалежної оцінки (аудиту) ефективності діяльності Державної митної служби України. *Юридичні науки: проблеми та перспективи* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 23–24 лютого 2024 р. Львів–Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 297–299. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-374-6-85>.

Характеристика особистості здобувача.

Яромій Іван Васильович народився 16 лютого 1986 року в с. Плав'я Сколівського району Львівської області.

У 2012 році закінчив Львівський національний університет імені Івана Франка за спеціальністю «Правознавство».

З лютого 2010 року по березень 2018 року займав оперативні посади в Службі безпеки України.

З березня 2018 року по березень 2021 року працював начальником відділу Служби безпеки України.

У 2018 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук із спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право на тему «Адміністративно-правовий механізм запобігання та протидії порушенням митних правил в Україні».

З березня 2021 року по травень 2025 року обіймав посаду начальника відділу Територіального управління Державного бюро розслідувань, розташованого у місті Львові.

З липня 2025 року по теперішній час – перший заступник начальника Державної екологічної інспекції Столичного округу – перший заступник Головного державного інспектора з охорони навколишнього природного середовища Столичного округу, Державна екологічна інспекція Столичного округу.

ПОСТАНОВА КАФЕДРИ:

1. За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Яромія Івана Васильовича відповідає вимогам Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України.

2. Висновок щодо дисертації Яромія Івана Васильовича на тему «Формування та забезпечення реалізації державної митної політики у сучасних умовах» затвердити.

3. Зміст дисертації Яромія Івана Васильовича на тему «Формування та забезпечення реалізації державної митної політики у сучасних умовах», представленої на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук, відповідає спеціальності 12.00.07 – «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право», оскільки в ній наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової проблеми, пов'язаної з визначенню моделі адміністративно-правового механізму формування реалізації державної політики у сучасних умовах.

4. Рекомендувати названу дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук до розгляду у спеціалізованій вченій раді Д 17.051.07 Запорізького національного університету.

Підсумки голосування: «за» – 14
«проти» – 0
«утрималися» – 0

Головуючий:

д.ю.н., професор,
завідувач кафедри
конституційного та адміністративного права
Запорізького національного університету

В.К. Колпаков

Секретар:

к.ю.н., доцент,
доцент кафедри адміністративного та господарського права
Запорізького національного університету

Ш.Н. Гаджиєва